Po konfiskavimo antroji laida

Przesyłka opłacona ryczałtem.

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina antradieniais ir penktadieniais

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 12 a | Vilnius 1938 m. birželio 10 d. | Pirmi metai

YRA KUO PASIDŽIAUGTI

39 nauji absolventai

Netolimi yra laikai, kada mūsų kraštą galėjai išvaikščioti skersai ir išilgai ir niekur nebūtumei radęs lietuvio inteligento. Jų visiškai nebuvo, nes nieks kaimo žmonių savo vaikų į mokslus neleido. Šiek tiek labiau pasiturį paleisdavo retkakčiais sūnų (dukterų niekuomet) į rusų pradžios mokyklą, kitų vaikus pamokydavo vadinamieji „daraktoriai", o daugumas ūkininkų visiškai negalvodavo, kad reikia mokyti vaikai. Jie niekuomet ir nesapnuodavo, kad ir jų vaikai gali būti advokatai, inžinieriai, daktarai, mokytojai ir pan. Tokias vietas užimančius mūsų kaimo žmonės įsivaizduodavo tik ponus. Tačiau ilgainiui padėtis ėmė kitėti mums geron pusėn, kada ir šio krašto lietuviai ūkininkai suprato mokslo reikalą, susirūpino savo vaikų mokymu.

Šiame straipsnyje nesirengiame atpasakoti mūsų krašto žmonių švietimo istorijos ir su ja ankštai susijusio lietuvių inteligentijos gausėjimo, norime tik pažymėti, kad dabar šio krašto lietuvių visuomenė jau turi savo inteligentų, turi mokytų žmonių, kurie yra kilę iš šiaudinės pastogės ir kurie gerai žino savo tėvų, brolių, kaimynų ir visos lietuviškos visuomenės gyviausius reikalus, žino ir jos idėjas.

Jau vien šis faktas yra džiuginąs reiškinys, nes reikia manyti, kad, jei mūsų inteligentai žino savo visuomenės reikalus, tai tuo pačiu jie ir darbuojasi tos visuomenės gerovei. Tiesa, gal kartais tos darbuotės vaisiai ir nėra apčiuopiami, gal kartais ir pati darbuotė šlubuoja, esti atsitikimų dar ir tokių, kad vienas kitas nuo mūsų pabėga, vienas kitas lietuvių visuomenei už jo išvedimą į gerą kelią atsimoka ir išdavimu. Kągi padarysi, kad visaip kartais atsitinka, kad mes esame dar jauni, kad vis mokomės. Bet šį tą ir veikiame, rankas sudėję nesėdime ir nelaukiame, kad kepti karveliai lėktų į burną.

Štai šio „Aido" numerio kitoje vietoje skaitytojai ras šiumetinių lietuvių absolventų sąrašą. Malonu pareikšti, kad šiemetinė vieninteles mūsų gimnazijos laida yra itin gausi,—susilaukėme 39 jaunų lietuvių inteligentų.

Sunku būtų pasakyti, kur ir kokį darbą dirbs nauji mūsų inteligentai; sunku ir tiesiog nėra galimumo davinėti jiems kokių nors patarimų, reikšti pageidavimų. To nedarome dėl kai kurių aplinkybių. Be to, esamę įsitikinę, kad kiekvienas absolventų, turėdamas tam ar kitam darbui pamėgimą, apsidairęs gyvenime pasirinks sau tinkamą kelią ir juo eis.

Tačiau šioje vietoje vis dėlto norime išreikšti vieną pageidavimą, kurio jaunieji mūsų inteligentai neturėtų suignoruoti. Mūsų pageidavimas ir podraug linkėjimas yra toksai:

Linkime jauniausiems diplomuotiems mūsų inteligentams niekuomet nenutraukti ryšių su šio krašto lietuvių visuomene ir tuo pačių su lietuvių tauta. Nesvarbu, kur kam teks darbuotis, toli ar arti, svarbu, kad kiekvienas jų jaustųsi savo visuomenės nariu ir kad pagal savo išgales jos gerovei tuo ar kitu būdu dirbtų.

Toksai yra mūsų širdingas linkėjimas gausiam jaunųjų lietuvių inteligentų būreliui, kuris išeina į platesnį pasaulį.

Susisiekimas tarp Lenkijos ir Lietuvos

Jau paruoštas Lietuvos ir Lenkijos geležinkelių tarifas

Mes jau rašėme, kad gegužės 31 d. Kaune prasidėjo Lenkijos ir Lietuvos geležinkelių delegacijų pasitarimai dėl keleivių ir prekių vežiojimo tarifo. Delegacijų pasitarimai sėkmingai baigti greičiau, negu tikėtasi. Jau birželio 6 dieną, kaip praneša lenkų spauda, darbai pabaigti, nustatytos kainos už keleivių ir prekių vežiojimą abiejų valstybių geležinkeliais. Susitarime nurodyta, kuriose geležinkelių stotyse bus galima pirktis bilietų įvažiuoti kiton valstybėn ir kokiais pinigais už juos mokėti.

Tarifas pradės galioti nuo to laiko, kai pradės važinėti pirmieji traukiniai tarp Lentvaravo ir Vievio stočių. Lenkų kelionių biuras „Orbis" tariasi su Lietuvos geležinkelių tokiu pat biuru, kad būtų įvesti bilietų sąsiuviniai, kuriais naudojasi keleiviai visuose užsienio geležinkeliuose.

Tariamasi dėl susisiekimo oru

Birželio 8 d. išvyko Kaunan lenkų delegacija tartis dėl susisiekimo oru. Delegacijon įėjo lenkų linijos „Lot" atstovai. Jie siūlys susisiekimą sutvarkyti taip, kad lėktuvai, kurie skraido tarp Varšuvos ir Helsinkių, iš Vilniaus užsuktų Kaunan, o iš ten skristų toliau Rygon.

Šis sumanymas, tiesa, ne naujas, bet tik dabar pradedamas įgyvendinti.

Baltijos Valstybių konferencija

Birželio 10—12 dienomis Rygoje įvyks metinė Lietuvos, Latvijos ir Estijos užsienių reikalų ministerių konferencija, kuri vadinsis Baltijos Santarvės konferencija. Kaip žinia, ši konferencija turėjo įvykti gegužės mėnesį, bet dėl Estijos vyriausybės pasikeitimo buvo atidėta.

Lietuvos delegaciją sudaro užsienių reikalų ministeris Lozoraitis, departamento direktorius Urbšys ir sekretorius Bačkys. Be to, konferencijoje dalyvaus ir Lietuvos pasiuntinybės nariai Rygoje. Panašiai sudarytos ir Latvijos ir Estijos delegacijos.

Spaudoje buvo jau rašyta, kad šioje Baltijos Santarvės konferencijoje dalyvausiąs ir Lenkijos atstovas, bet tik kaip stebėtojas. Tai būsiąs pirmas Lenkijos bandymas betarpiškai stebėti Baltijos Santarvės konferencijos eigą ir jos nutarimus.

Lietuvos Prezidento vardinės

Lietuvos tautiškosios organizacijos, minėdamos Lietuvos nepriklausomybės 20 metų sukaktuves, šiemet pasiryžo plačiau atžymėti Valstybės Prezidento Antano Smetonos vardines, kurios bus šio mėnesio 13 dieną. Vardinių išvakarėse Kaune, valstybės teatre rengiama iškilminga akademija, kurioje bus paskaita ir meninė dalis su dainų ir muzikos koncertu.

Valstybės Prezidento vardinės bus minimos visoje valstybėje. Neatsiliks ir Klaipėdos kraštas. Tenykštės tautiškos organizacijos ta proga įteiks Valstybės Prezidentui Antanui Smetonai dovanų būrinę valtį.

Seimo ir senato nepaprastoji sesija

Valstybės Prezidento įsakymu, birželio 8 d. prasidėjo nepaprastoji Seimo ir Senato sesija. Jiems pateikta svarstyti 28 įstatymų projektai. Jų tarpe yra daugiausia sutarčių su kitomis valstybėmis ir tos sutartys turi būti Seimo ir Senato ratifikuotos, priimtos ir patvirtintos.

Kitų klausimų Lenkijos Seimas ir Senatas negalės svarstyti.

Min. Bekas vyksta Estijon

Lenkų spauda praneša, jog min. Bekas birželio mėnesio viduryje išvyks Talinan. Jį užsiprašiusi paviešėti Estijos vyriausybė.

Pereitais metais, kaip žinia, Varšuvoje viešėjo Estijos užsienių reikalų ministeris Akelis. Min. Beko dabartinis apsilankymas Estijoje būsiąs revizitas.

Kokie klausimai bus svarstomi Taline per min. Beko apsilankymą— tuo tarpu neskelbiama.

Iš ukrainų veikimo

Agentūra „Iskra" savo pranešime nurodo, kokių, anot jos, prieš valstybę nukreiptų kovos priemonių griebiasi ukrainai nacionalistai, ieškodami savo teisių: jie terorizuoja ne tik savo tautiečius, bet ir gyvenančius jų tarpe lenkus. Tame pranešime nurodyta, kur ir kaip buvo teisiami ir nubausti ukrainai, tautinių reikalų išdavikai, kiek lenkų buvo apmėtyta akmenimis, kam buvo išmušti langai. Tokiame darbe esą dalyvauja ne vien vietos inteligentai, bet ir prasti ukrainai sodiečiai.

Už tokį darbą jau keli ukrainai esą suimta ir atiduota į prokuroro rankas.

Čekoslovakija pasiryžo gintis

Ji didina kariuomenę

Čekoslovakijos santykiai su kaimynais vis dar įtempti. Nesukalbamos visos tautinės mažumos, ypač Sudetų vokiečiai, už kurių pečių stovi galingoji Vokietija. Sudetų vokiečių vadas Henleinas kelis kartus tarėsi su Čekoslovakijos premjeru Hodža ir negali su juo susitarti. Jis stato tokius reikalavimus, kurių Hodža jokiu būdu negali priimti, nes jam rūpi išlaikyti valstybė sveika ir nepadalinta tarp kaimynų.

Kadangi pavojus Čekoslovakijai vis dar didelis, tai šiuo metu rimtai susirūpinta kariuomenės sustiprinimu. Spaudoje karo reikalų žinovai įrodinėja, kad tik kariuomenė galinti garantuoti valstybei saugumą ir todėl valstybė turi daug daugiau paskirti lėšų kariuomenės išlaikymui. Kad kariuomenės skaičius padidėtų, jau dabar esą reikėtų įvesti trijų metų tarnavimą kariuomenės eilėse. Šiam kariškių sumanymui, girdėti, linkusi pritarti ir Čekoslovakijos vyriausybė.

Sovietų Rusijoje vis sąmokslai

Sovietų Rusijoje nuolat susekami sąmokslai, po to eina suėmimai, teismai ir suimtųjų sušaudymai.

Šiuo metu Kaukaze vėl susektas sąmokslas, nukreiptas prieš dabartinius Sov. Rusijos valdovus. G.P.U. veda kvotą. Iš tardymo davinių matyti, kad sąmokslas buvo apėmęs ne vien Kaukazą, bet ir Ukrainą. Ten dabar ieškoma sąmokslininkų paslėptos amunicijos, suimami net ir aukštieji karininkai.

Sąmokslo priešakyje esą stovėjęs intendantūros viršininkas Dharčenko. Jis savo valdžiai pateikė suklastotų žinių apie pavestus jo globai intendantūros sandėlius ir tuo būdu sugebėjo atiduoti sąmokslininkams nemaža amunicijos.

Suimtieji karininkai bus netrukus teisiami karo teisme. Jų likimas jau iš anksto žinomas.

Vokietijos lenkai subruzdo

Pereitų metų rudenį tarp Lenkijos ir Vokietijos vyriausybių, kaip žinia, įvyko susitarimas dėl tautinių mažumų. Abi vyriausybės paskelbtose deklaracijose pasižadėjo netrukdyti kultūrinio darbo gyvenančių tose valstybėse tautinių mažumų.

Birželio mėn. pradžioje Vokietijos lenkai įteikė vidaus reikalų ministeriui Frikui platų memorialą, kuriame Lenkų Sąjungos vadovybė prašo ištirti ir sutvarkyti vietos vokiečių administracijos politiką lenkų atžvilgiu. Memoriale nurodyta visos skriaudos ir neteisybės, kurias daro lenkams vokiečių administracija.

Memorialas bene padaręs gilaus įspūdžio ne tik gyvenantiems Vokietijoje lenkams, bet ir patiems vokiečiams. Iš jo sužinome, kad vokiečių administracija visai negerbia tų teisių, kurias jiems iškovojo Lenkijos vyriausybė per užsienių reikalų ministerį Beką. Lenkų spauda, rašydama apie tai, tikisi, kad Vokietijos vyriausybė, sužinojusi visą tiesą, sudraus savąją administraciją.

Popiežius į Lietuvos katalikus

Šv. Tėvas šiomis dienomis priėmė atskiroje audiencijoje Lietuvos katalikų maldininkus, kurie buvo apsilankę Budapešte į paskutinį Eucharistinį Kongresą ir dabar grįžta namo per Rymą ir Liurdą.

Šv. Tėvas, kalbėdamas į maldininkus, pareiškė savo džiaugsmą dėl jų dalyvavimo Eucharistiniame Kongrese ir gyrė už pasiryžimą aplankyti Rymą ir Liurdą. Priminė ir ryšius, kurie jungia Šventąjį Sostą su Lietuva, šiais metais minimas 550 metų sukaktuves nuo apsikrikštymo, 150 metų nuo Panelės Švenčiausios apsireiškimo prie Kauno ir pagaliau 30 metų nuo Katalikiškosios Akcijos pagrindų įsteigimo pradžios. Džiaugėsi Šv. Tėvas ir ta aplinkybe, kad lietuviai katalikai laikosi vienybės su savo vyskupais, kurie, vienybėje būdami su Šv. Sostu, padeda šiam vykdyti jojo misiją pasaulyje.

Dėkodamas pasaulionims už jų bendradarbiavimą su kunigija, Šv. Tėvas suteikė palaiminimą visiems mažiems ir dideliems ir priminė dar kartą, kad Lietuva jam esanti brangi, kad ją, o ypač Kauną, gerai atsimenąs, nes pats jame buvo apsilankęs.

Lietuvos maldininkams vadovavo Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas.

Vokiečiai visiems neduoda ramybės

Vengrijos parlamente buvo svarstomas valstybės biudžetas. Ta proga Vengrijos premjeras Imredi pasakė kalbą, kurioje nušvietė vyriausybės darbus, atliktus, valstybės viduje ir užsienio politikoje. Buvo paliestas ir tautinių mažumų klausimas. Premjeras Imredi pabrėžė, kad Vengrijos vyriausybė pasistengs tautinių mažumų reikalus taip sutvarkyti, kad tos mažumos jaustųsi pilnateisiais Vengrijos piliečiais. Vengrai — sakė Imredi — yra tautininkai, bet nėra šovinistai. Tautinių mažumų kultūriniai reikalai ras vengruose pritarimo ir bus patenkinti. Podraug premjeras Imredi pabrėžė, kad gyvenančių Vengrijoje tautinių mažumų tarpe vokiečiai sudaro atskirą grupę, kurios reikalavimų nebus galima patenkinti, jei ji nesiliaus dairytis paramos iš užsienio. Vyriausybė prieš tokį vokiečių nusistatymą kovosianti visomis, jos rankose esamomis priemonėmis, kol privers atsisakyti nuo to kelio. Ir Vokietijos vokiečiai, pasak Imredi, nenorį suprasti Vengrijos vyriausybės gerų norų ir iš dalies prisideda prie savo tautiečių kurstymo prieš Vengriją.

Vengrijos premjero grasinimai vokiečiams yra reikšmingi. Mat, Vokietija ir Vengrija skaitomi gerais bičiuliais, o tuo tarpu tautinių mažumų klausimus išspręsti vieni kitiems stengiasis sutrukdyti.

L. Mokslo Draugija — mūsų tautos paminklas

Neseniai iš laikraščių sužinojome, kad didžiausiam lietuvių paminklui Vilniuje gresia pavojus žūti.

Prieš vienuolika metų palaidojusi savo ilgametį pirmininką J. Basanavičių, Liet. Mokslo Draugija šiandie pati neišvengiamai laukia savo laidotuvių. 1927 metais visa lietuvių tauta gedėjo savo patriarcho, kurio mirtis plačiai nuaidėjo ne tik lietuvių tautos, bet ir kaimynų žemėse. Suvažiavo į laidotuves minios žmonių, J. Basanavičiaus bičiulių, draugų ir pažįstamų. Moksleiviai ir studentai, užsidėję juodus kaspinus, gedėjo tautos Pranašo ir Patriarcho. Dabar jau miręs kun. P. Kraujelis tarė tuomet atsisveikinimo žodį, pradėdamas senovės romėnų poeto Horacijaus žodžiais: pasistatydinau paminklą, stipresnį už varį ir aukštesnį už karališkąsias Egipto piramides, paminklą, kurio nesugriaus nei viską naikinąs laikas, nei audros, nei lietus...

Kalbėtojas, tardamas šiuos žodžius, turėjo galvoje Didįjį Velionį ir jo nuveiktus darbus, kurių didelę dalį J. Basanavičius buvo paskyręs lietuvių tautos mokslo židiniui — Mokslo Draugijai. Klausytojai tuomet galėjo lengvai įsivaizduoti J. Basanavičių tapus lietuvių tautos Horacijum, o Mokslo Draugiją — visų matomuoju lietuvių tautos paminklu.

Tokių paminklų turi kiekviena kultūringa tauta, kuri domisi savo praeitimi, renka jos visokį palikimą, žinias, darbo įrankius, telkia į vieną vietą žodžiu ir darbu išreikštą visokį tautos meną. Ir mes, būdami kultūringojo pasaulio nariai, sunkiaisiais rusų priespaudos laikais, 1907 metais, susikūrėme savo kultūros namus—lietuvių tautos praeities paminklą, Mokslo Draugiją. Per 30 metų visi krovėme tautos lobį, kurį saugojo naujųjų laikų lietuvių vaidila J. Basanavičius. Svarbiausi mūsų istorijos momentai, didžiausi mūsų džiaugsmai ir vargai, laimės ir liūdesio ašaros yra sukrautos tame didžiajame Mokslo Draugijos paminkle.

Čia lietuviui ne kartą ir dulkė, nusėdusi ant storųjų knygų ir rankraščių, brangi ir reikšminga... Lietuvių Mokslo Draugijoje yra per 30.000 tomų knygų ir didelis archyvas, kuriame galima rasti S. Daukanto, M. Valančiaus, P. Vileišio, D. Silvestravičiaus, V. Kudirkos ir kitų didžiųjų mūsų tautos patriotų knygų ir rankraščių. Čia sudėti visi gausių liet. bylų dokumentai. Čia telpa paprasčiausios mūsų kaimo moterėlės audinys, visokiais raštais išmargintas, ir J. Basanavičiaus, mūsų tautos pranašo, kuklus kambarėlis, kuriame stovi nepaklota daktaro lova, prieš mirtį palikta, ir mažas darbo stalelis bei kiti mažmožiai, brangūs ir artimi kiekvieno lietuvio sielai... Čia knygų lentynose laukia ateities istoriko maža, bet pagarsėjusi „Aušra“, kuklus, bet garsiai skambėjęs V. Kudirkos „Varpas“.

Ir visa tai yra sudėta, sukrauta didžiausio lietuvių patrioto, labdario Petro Vileišio rūmuose, kur prieš Didįjį karą buvo sutelktas kone visas kultūrinis lietuvių darbas, kur ėjo pirmasis lietuvių dienraštis — „Vilniaus Žinios“, kur ilgai gyveno ir pats inž. Petras Vileišis, tiek gražaus pinigo paklojęs visokiems lietuvių tautos reikalams.

Mokslo Draugijoje buvo susispietę ne tik lietuviai mokslininkai, daktarai, kunigai, rašytojai ir studentai, kaip pvz., K. Būga, J. Jablonskis, kun. Tumas, P. Višinskis, bet ir lietuvių bičiuliai korespondentai bei garbės nariai, kaip antai profesorius Ad. Bezzenbergeris, akademikas Šachmatovas, prof. Fortunatovas ir prof. Prohaska, prof. Baudoin de Courtenais, lietuvių bičiulis prof. kalbininkas Adalbertas Szba (čekas) ir kiti.

Mokslo Draugijos rinkiniuose yra neįkainojamų dalykų, senovės pinigų, brangių papuošalų, dokumentų ir kitokių brangenybių, kurių vertė labai didelė. Baisu pamanyti, kas bus su visu tuo mūsų turtu, kada jis visiškai neteks lietuvių globėjų! Dabar jau gal derasi įvairios mokslo įstaigos, kuri ką paimsianti. Daugelis mūsų brangenybių, gali mums dingti.

Kas mums brangu, ką mes vertiname, tai naujiesiems šeimininkams gali būti nemalonu ar net nepakenčiama. Naujieji mūsų paminklo globėjai nenorės juk, kad šiaip ar taip jų vardas jų pačių įstaigose būtų svetimais dokumentais nušviečiamas. Dabar tokie laikai, kad politikai ir mokslas turi nusilenkti. Tad išmesti kai ką ar sunaikinti nebus sunku. Vadinasi, galime laukti, kad ne tik pats paminklas, bet ir kai kurios jo dalys bus sunaikintos. Mokslo Draugija yra kur kas brangesnis lietuvių turtas, nei bendrabučiai, namai ar kitas kuris nejudomasis daiktas.

Materialinių turtų netekęs, gali dar kada atsimušti ir vėl juos atgauti, o žuvusių istorinių dokumentų ar brangenybių niekas niekad nebeatgaus, nes istorija nesikartoja. Taigi Mokslo Draugijos netekimas yra visų didžiausis lietuvių tautai nuostolis, skriauda ir pažeminimas. Ar gali tad po viso to būti kalba apie meilę, lygybę ir brolybę!?

Kam galėjo būti kada nors pavojinga kukli mokslo įstaiga, niekam nieko pikto nepadariusi, kukliai ir tyliai rinkusi dvasines ir kultūrines savo tautos brangenybes?

Kada matai žmogus taisant ir konservuojant senovės kunigaikščių pilis Vilniuje ir Trakuose, tai visa tai darosi nesuprantama. Juk jei neturi teisės gyvuoti Mokslo Draugija — senovės raštų ir rinkinių paminklas, tai kam dar, rodos, reikia tų mūro griuvėsių? Ar negeriau, kad išnyktų ir plytgalių krosnys?

Tasia jau būtų vienas darbas! Kaip ten bebūtų, bet kultūrinės įstaigos uždarymas retas ir negirdėtas įvykis, aiškiai rodąs, kiek lietuviams reiškiama simpatijų.

Netenka abejoti, kad Lietuvių Mokslo Draugijos uždarymo faktas sukels lietuvių tautos ir jos bičiulių reakciją, o uždarytojų vardą istorija atitinkamai įsirašys į savo puslapius.

NAŠLYS

1.

Jis buvo bernas.

Plaukai — juodi ir tankūs, o akys tamsiai mėlynos.

Gražiai aptvertam ir žolės priaugusiam kieme, netoli klėties augo baltas beržas. Tiesus ir miklus.

Šventadienio pavakarėm jis ateidavo čia, po beržu, ir atsisėsdavo suolelin. Atsinešdavo armoniką.

Tyliai tyliai nusileisdavo vėsus vakaras į pievas, į sodą, į tamsiai žalią beržo viršūnę.

Armoniką pasidėjęs ant kelių, jis mėgindavo jos liūdnus garsus. Žiūrėdamas į mažutį klėties langą, apaugusį vijokliu.

Ji išeidavo, atsisėsdavo ant aukšto klėties slenksčio ir tylėdama žiūrėdavo į jį.

Ji jauna. Grakšti, kaip vijoklė. Jis jaunas.

Baltas beržas naujai aptvertam kieme, netoli klėties durų.

2.

Zigmas metė vežimą. Ilga dvinage šake jis smeigė pundus kvepiančio šieno ir kėlė juos pro balkį šalinėn. Jis tvirtai laikė šakiakotį, savo kietais, nuo sunkaus darbo sugrubusiais pirštais. Atsegiotas kaklas paraudo, veidu ritosi stambūs prakaito lašai, o juodi ūsiukai prikrito šapų.

Anelė mynė šieną. Jos šviesūs plaukai susitaršė, skepetėlė nukrito ant peties.

— Aneliuk, ar ne persunku vienai?—šuktelėjo Zigmas iš vežimo. Jis sustojo metęs ir šake pasirėmęs žiūrėjo aukštyn.

— Galėčiau pašaukti ką, kad padėtų.

Išmetęs vežimą, jis užlipo į šalinę šieno suminti. Šalinė suposi po jo sunkiais žingsniais. Praeidamas pro Anelę jis užkabino ją alkūne.

— Ale tai kvepia šienas! — šyptelėjo.

Sumynęs šieną, rengėsi lipti žemyn. Jis pažiūrėjo į Anelę. Staiga prišokęs apkabino ją ir pakėlė ant rankų.

— Zigmai! — Ji sudavė bernui per veidą.

Zigmas paleido ją ir išbraukė iš ūsų šapus. O ji šypsojo. Jos nusišypsojimas užgavo berną.

— Aha, matai kokia tu... — jis vėl sugavo ją.

Anelė pridengė savo įraudusį veidą rankom, bet jis atėmė jos rankas ir stipriai ją pabučiavo.

— Hm! — sukrankštė kas grendyme.

— Leisk... šeimininkas... — Iš visų jėgų ji atstūmė jį nuo savęs.

— Smarkiai pastūmėtas, Zigmas paslydo nuo aukšto šalines krašto ir nupuolė į kietą grendymą.

— Oi, — suriko jis. Kėlėsi sunkiai, drebėdamas.

Jis nusilaužė kairiąją ranką.

3.

Zigmas visą savaitę išgulėjo lovoj. Jis nieko negalėjo dirbti. Šeimininkas Sruoga vaikščiojo nepatenkintas.

— Mat, ką daro išdykumas. Pats darbymetis... E!

Anelė dažnai nueidavo prie ligonio.

O Sruoga tuomet atrodydavo dar labiau nepatenkintas.

— Kur ten begioti? Juk nemiršta dar...

Pagaliau vieną dieną neiškentė. Nuėjo ir stačiai pasakė — jis turįs ieškoti kito berno.

— Galėtų ateiti mano brolis padirbėt, kol pasveiksiu.

Sruoga patylėjo. Lyg nusigando ko.

— Hm... Aš tau tiesiog pasakysiu — man nepatinka... Tu ne tiek dirbti, kiek su mergom zireni! Štai kas... Ir nusikosėjo, norėdamas paslėpti savo ūpą.

Vaikščiojo po kiemą nepaprastai nusiteikęs. Lyg atlikęs didelį darbą, dar laukdamas puikių pasekų.

Pamatęs Anelę prie šulinio, nė iš šio nė iš to nusprendė:

„Sveika mergina... Reikės kalbyt kitiems metams“. O berną jis pasiims — būtinai žmogų jau pagyvenusį...

Per pietus jis atsargiai žvilgtelėjo į Anelę ir garsiai visiems pasakė:

— Tai Zigmas jau ketina mus pamesti...

Zigmas išėjo. Pasirišęs skaudamą ranką. Už vartų jis sustojo ir atsigręžė.

Anelė stovėjo prie lango ir lydėjo jį akimis. Jis nuėjo keliu, pamaži nuleidęs galvą, o ji apsikniaubė prie lango ir pravirko.

4.

Sekmadienis.

Palangėje kvepėjo rezetos. Raudonieji bijūnai pasipuošė špindančiais žibučiais — rasos burbuolėlėliais.

Sruoga anksti atsikėlęs išvedė arklius ganyklon ir sėdo skustis barzdą. Porą kartų įsipiovęs ir smagiai nusikeikęs, pagaliau pasakė — „bus gerai“ ir nuėjo praustis

Smagiai trynė šaltu vandeniu savo plačią krūtinę.

— Aneliuk, paduok rankšluostį, — šūktelėjo.

Imdamas rankšluostį jis pažiūrėjo tarnaitei į akis.

— Šiandien bus graži diena, — ištarė jis.

Jis liejo muiluotą vandenį į patvorio žoles, net gaidys pašoko ant tvoros.

„Ko jam reikia... Tam seniui...“ — galvojo Anelė virdama pusryčius.

Pagalvė pusryčių. Riebių kopūstų su lašiniais.

— Puikiai išvirei. — Sruoga suglostė savo žilstelėjusius ūsus ir atsistojo. Jis apsiavė batais ir užsivilko švariai išdulkintą sermėgą. Dar pažiūrėjo į mažą veidrodėlį.

„Našlys“, pamanė Anelė piktai ir nenorom šyptelėjo.

Sruoga išėjo į kiemą.

— Na ką, parnešti lauktuvių?— paklausė jis Anelę.

Ji vaikščiojo po darželį ir žiūrėjo gėlių.

Nieko neatsakė, tik sutraukė antakius. Ji norėtų, kad jis greičiau atsitrauktų ir eitų sau.

— Neužmiršite nupirkti muilo. Rytoj reikės žlugtas skalbti, — pasakė ji pagaliau nenorom.

—Na rasim...

Sruoga žengė, kaip 20 metų vyrukas. Žemės po savim nejautė. Jis galvojo apie Anelės prašymą nupirkti muilo.

— Na na, ji dėlto būtų gera šeimininkė.

Žmonės būriais traukė į bažnyčią. Moters basos, pakeliui, takeliais. Visi kalbėjosi garsiai, rodos, norėdami užrėkti perdžiūvusių drobynaičių barškėjimą.

— Žiūrėkit — Sruoga — kad išsirėdęs... Nespėjo palaidoti pačią, jau vėl skersas eina... — Kuždėjosi bobos.

Pailsusiai ūžė bažnyčios varpai.

5.

Anelė vaikščiojo po sodą ir rinko nukritusius obuolius. Vėjas taršė gelsvus plaukus ir švelniai glostė veidą.

Atsisėdo ant žemo suolelio po obelimi ir žiūrėjo į dulkėtą vieškelį, į žmones skubančius iš bažnyčios namo.

Pora širmių smagiai traukė juodą bričkaitę.

Kad taip ji galėtų kada nors pasivažinėti. Kad galėtų turėti, ko tik panorėtų — gražų vyrą, daug naujų rūbų.

Ji vaizdavosi esanti turtingo ūkininko žmona.

„Na, kur taip ilgai užtrukai? Negalima sulaukti...“ — bartų ji savo vyrą, tam ilgai nesugrįžus iš miestelio.

Jai kažkodėl atrodė, kad ji būtinai turėtų būti Sruogienė.

„Ū... ne ne...“

(B. d.)

Minint krikščionystės sukaktuves

Kaip žinia, šiemet yra minimos Lietuvos krikšto 550 metų sukaktuvės. Ta proga gegužės 29 d. Kaune buvo didelės iškilmės. Surengtoje akademijoje pasakė savo kalbas Valstybės Prezidentas Antanas Smetona ir Kauno arkivyskupas Juozapas Skvireckas.

Čia dedame Valstybės Prezidento A. Smetonos kalbos kai kurias dalis. Red.

„Lietuvos krikštas, mūsų šiandien iškilmingai minimas, yra vienas didžiųjų mūsų senovės įvykių. Jis daugiausia lėmė lietuvių buitį.

Taikant valstybės mastą tam didžiajam įvykiui, siekiančiam atgal 550 metų, tenka atsakyti klausimas, kaip jo buvo paveikta Lietuva. O jam atsakyti dairydamiesi turime vaizduotis mūsų protėvių žilą senovę ir tą aplinkumą, kur jie gyveno. Pirmiausia pastebime, jog visa Europa tuomet buvo krikštyta ir tik vieni lietuviai ir jų gentainiai tebebuvo pagoniai. Nuokampus Baltijos pajūris buvo ilgai tamus, lyg pamiršta šiaurės įlanka. Prasidėjus kryžiaus žygiams su musulmonais ar saracėnais dėl šventosios žemės, jis buvo atsimintas ir juo buvo Romos ir Vakarų Europos riterių susidomėta. Jiems rodėsi šventa pareiga skelbti aisčių padermei, prūsams, lietuviams, latviams ir lyvams katalikų tikėjimas. Kai šie, pirmųjų Kristaus mokslo skelbėjų, pilnų gero noro, nepaklausė ir nesiskubino krikštytis, tai šalia kryžiaus ir evangelijos pasirodė kalavijas, nešamas kalavijuočių ir kryžiuočių ordino. Kardu ir ugnimi buvo verčiami krikštan Pabaltijo gentys. Prasidėjo baisūs ir žiaurūs karai, kaip skelbia metraščiai. Greta tikrai nuoširdžių katalikų tikybos apaštalų, radosi daugybė avanturistų, ieškojusių kare su pagonais pelno ir svetimos žemės gėrybių. Tačiau ko žiauresnės buvo kovos, to atkaklesni darėsi aisčiai. Lyvai, kuršiai ir žemgaliai nebestengė atsispirti kalavijuočiams ir jiems pasidavė. Didvyriškai gynėsi nuo kryžiuočių prūsai, bet ir šie nelygioje kovoje turėjo aniems nusilenkti, buvo verguvėn pajungti ir prievarta apkrikštyti. Tik vieni lietuviai, būdami gausingeni ir vieningesni, geriau susitvarkę, išplėtę savo ribas į rytus, toliau galėjo spirtis. Tačiau ir jiems darėsi vis sunkiau tęsėti prieš abu ordinus. Kunigaikštis Mindaugas su savo didžiūnais ryžosi apsikrikštyti, tikėdamasis pastovesnės taikos savo kraštui. Per krikštą jis tapo karalium. Bet kas iš to? Brangiai jam atsėjo karūna: ją turėjo apmokėti ordinams Lietuvos žemėmis ir dėl to nustojo savo valdinių pasitikėjimo. Nebe priežasties jie murmėjo, sakydami: Krikščionys žada mums dangaus karalystę, o patys pasiima mūsų žemės karalystę. Nepasiduosime!

Žuvus karaliui Mindaugui, Lietuva dar smarkiau grumiasi su ordinais, dar toliau eina į rytus, ieškodama sau ten stipresnės atramos. Tvirtėja didžiųjų kunigaikščių galia, didėja jų valdoma erdvė, bet drauge jiems bręsta mintis, kad krikštas Lietuvai neišvengiamas, kad jai apsikrikštijus, Romos akivaizdoje išnyktų ir priekabis kryžiuočiams kariauti su lietuviais. Antra vertus, mūsų didžiūnai, susipažinę su Vakarų Europos kultūra, nutolsta pagonų tikybą ir jos nebrangina. Tik minios ją belaiko pagarboje. O čia, vėl, Gedimino vaikaičiams susivaržius dėl Vilniaus sosto, lietuviai skyla dviem priešingom dalim: vieni su Jogaila, antri su Vytautu. Didis pavojus Lietuvai! Nėra laiko delsti, reikia ryžtis greičiau. Ir ryžtasi Jogaila, didysis Lietuvos kunigaikštis, tampa lenkų karalium ta sąlyga, kad pats apsikrikštys ir atves krikštan savo valdomą šalį ir ją sutelks su Lenkija. Ir jam, vadinas, kaip ir Mindaugui, karūna ne dykai atseina. Kainą, už kurią ji pirkta, istorikas betgi turėtų pateisinti žinodamas, kaip ir kas anuo metu buvo.

Dabar galime pasiklausti, ko gero davė krikštas Lietuvai? Atsiminkime, kad ji buvo tarp dviejų kultūrų: rytų — Bizantijos ir vakarų — Romos. Prisijungdama gudų žemes, ji vis daugiau ir daugiau darėsi veikiama rytų bažnyčios. Kiek šios įtaka buvo žymi, rodo ir tai, kad Mindaugo sūnus Vaišvilkas, atsisakęs teisės būti jo įpėdiniu, tapo stačiatikių vienuoliu. Gediminaičiai, o jų pavyzdžiu ir bajorai didžiūnai, veda gudes ir leidžia būti stačiatikiais savo vaikams. Kaip stiprios būta gudų įtakos, rodo ir tai, kad jų kalba virto Lietuvos valstybine kalba. Jąja rašomi Lietuvos Statutai, ji vartojama valdžios įsakymams ir kitiems jos reikalams. Ji toje aukštumoje išlieka ligi 18 amž. Gal būt ne veltui tvirtina kai kurie rusai istorikai, kad jei ne Romos krikštas, tai lietuviai būtų galutinai surusėję ir Rusija, jų valdoma, būtų vadinusis Lietuva. Lietuviai, norėdami išlaikyti savo valdžią guduose, derinosi juk į juos ir patys virto stačiatikiais. Ir nors rytų bažnyčia leido visas pamaldas gimtąja kalba, lietuviai tačiau nepasinaudoja tuo įpročiu.

Bet krikštas griežtai pasuko Lietuvą į vakarų kultūrą ir jai davė pastovią linkmę. Kadangi tuomet tebebuvo viduramžis, nors ir vėlyvas, tai Romos Bažnyčia turėjo tikintiesiems ne vien dvasinės, bet ir pasaulinės valdžios. Dėl to su katalikų tikėjimu iš vakarų ėjo mokslas, menas ir technika. Lanksti Romos civilizacija buvo visu kuo pranešesnė už sustingusią Bizantijos civilizaciją Tai gerai numanė ir didieji Lietuvos kunigaikščiai, ypatingai Vytautas Didysis. Jam įsigalėjus Gedimino soste, sparčiau plito ir katalikų tikyba lietuvių tarpe, o su jąja ir lotynų kalba, kaip visuotinė civilizuoto pasaulio, šviesuomenės, bendravimo jungė. Ji imta vartoti ir valstybės raštuose greta gudų kalbos, ji sėkmingai su šiąja rungės. Lotynų kalba, visur pirmaudama, ne tik artino kraštus, bet ir juos saugojo nuo nutautimo. Lietuviams ji buvo pravartu prieš gudų, lenkų ir vokiečių kalbos įsigalėjimą.

Kodėl gi lietuviai maža tepasinaudojo tuo, ką jiems krikštas buvo davęs? Kodėl jų kalba palengvėl ėmė nykti iš didžiūnų ir bajorų luomo? Todėl, kad krikštas jiems buvo kiek pavėluotas ir kariškai skelbiamas. Juk arti dviejų šimtų metų katalikų tikėjimas ordinų buvo daromas įkyrus, plėšimų priemone vartojamas. Taigi, kai buvo jis paskelbtas Lietuvoje privalomu, lietuvių tarpe nesirado jam entuziastų, džiūgaujančių skelbėjų. Vieton jų pasišovė lenkai ir kiti svetimšaliai, nepasiruošę tam tikslui, nemokėję dargi lietuvių kalbos. Vyskupo Giedraičio ir Daukšos metu jų, ypačiai lenkų, kunigų daug daugiau buvę, nekaip lietuvių. (B. d.)

Lietuvių kalbos skiltis

Tarmės ir bendrinė kalba

Visas lietuvių gyvenamasis kraštas paprastai skirstomas į dvi dalis. Vakaruose, Lietuvos pajūryje, gyvena žemaičiai, kurie sudaro maždaug penktąją visos Lietuvos dalį, o kiti lietuviai, ryčiau gyveną, vadinami aukštaičiais. Aukštaičiai ir žemaičiai skiriasi vieni nuo kitų ne tik tam tikrais savo būdo ypatumais, bet ir kalba. Pavyzdžiui, mes, rytiečiai aukštaičiai, visi sakome *duona*, o žemaičiai tą patį žodį taria trejaip: *douna*, *dūna* arba *dona*. Aukštaičiai sako *sviestas*, o žemaičiai *sveits*, *svysts* arba *svėsts*.

Amžių būvyje dėl įvairių priežasčių susidarę kalbos skirtumai yra vadinami tarmėmis.

Dvi yra lietuvių pagrindinės tarmės-aukštaičių ir žemaičių. Bet kaip matėme iš ankstėliau parašytųjų pavyzdžių, žemaičių tarmė galima skirti dar į tris pagrindines dalis, vadinamąsias šnektas. Šių skirtumus išnagrinėję, vėl galėtume prieiti išvadą, kad ir jos gali būti padalytos ar suskirstytos į vadinamąsias pašnektes.

Panašiai yra ir su aukštaičių tarme, kuri kalbininkų skirstoma taip pat į tris pagrindines dalis, būtent: aukštaičius vakariečius, a. viduriečius ir a. rytiečius. Visų šių aukštaičių kalba, žinoma, skiriasi. Tuos pačius žodžius įvairių šių šnektų atstovai įvairiai taria. Pvz: vieni sako *pantis*, kiti *puntis*, treti *pontis*, ketvirti *pancis;* vieni taria *pempė*, kiti *pimpė*, treti net *pimpa* (Želva). Be to, dažnai tie patys žodžiai ne visų aukštaičių vienodai kirčiuojami, pvz: vienur sakoma *var̃lė*, kitur - *varlė̃;* vienur *lùbų*, kitur - *lubų̃;* vienur nuo veiksmažodžio *nešti* būsimasis laikas *nèšiu*, kitur - *nešiù* ir t. t. Vadinasi, ir aukštaičiai kalbos atžvilgiu yra suskilę į daugybę tarmių, tarmelių, šnektų. Visos šios lietuvių tarmės ir tarmelės nestovi vietoje, ilgainiui kinta, daugiau ar mažiau viena kitą veikia, viena kitai turi įtakos. Tarmių sienos nėra griežtos.

Kad lengviau suprastume visų mūsų tarmių santykį, įsivaizduokime mestą akmenį ar kokį daiktą į lygų ežero paviršių. Aplink tą vietą, kur buvo mestas daiktas, atsiras mažesnių ir didesnių „vandens ratų". Jei šalia vieno įmestojo daikto į tą patį vandens ramųjį paviršių įmesime dar vieną kitą daiktą, tai vėl atsiras mažesnių ir didesnių „ratų", kurie susidurs vieni su kitais, kirs vieni kitų lankus, pagaliau visai išnyks užleisdami vietą stipresniems „ratams". Panašiai yra ir su tarmėmis.

Jei klausiamam dabar tektų atsakyti, kuri iš visų tų tarmių ir šnektų geriausia, gražiausia ir teisingiausia, tai vienas tebūtų atsakymas: visos mūsų tarmės yra geros ir teisingos ir kalbininkams įdomios, o gražiausia, tur būt, kiekvienam savoji.

Kiekviena kultūringa tauta, be liaudies tarmių, turi paprastai dar vieną vadinamąją literatūrinę tarmę. Ta tarme rašomos knygos, laikraščiai ir kiti raštai. Ir lietuvių raštijoje senovėje buvo vartota įvairių tarmių. Bet ilgainiui visi mūsų raštai imta rašyti irgi viena tarme, kurią šiandie kalbininkai vadina *bendrine kalba.* Šios kalbos pagrindu paimta aukštaičių suvalkiečių (panemuniečių) tarmė, kurios atstovai buvo V. Kudirka, J. Basanavičius, J. Jablonskis ir kiti.

Bet klaidinga būtų manyti, kad bendrinė kalba viena savo tarme tesiremia. Ne. Jai pravartu visos lietuvių tarmės. Tam juk renkami įvairių tarmių žodžiai dideliam lietuvių kalbos žodynui, kuris ir patiems kalbininkams daug ką galės paaiškinti. Kartais susiginčijame dėl vieno kito kalbos mažmožio, žodžio kirčiavimo ar pan. Ir katro teisybė esti neaišku. Tokiais atsitikimais daug gali padėti mums kirčiuotas bendrinės kalbos žodynas, kurio visi laukiame. Tad į jį pirmiausia ir turėsime kreiptis. Tuos žodynus rašo kalbininkai specialistai, patys gerai dalyką apsvarstę ir turėdami daug mūsų kalbos turtų savo valstybėje ir bibliotekose. Jiems lengviau prieiti išvadas. Čia reikia tam tikrų studijų, o mes ne visi turime tokioms studijoms sąlygas. Dėl to kalbos dalykais domėdamiesi, dažnai turime remtis savo kalbininkų išvadomis. Nors kartais mums ir nesinorėtų sutikti su vienu kitu jų tvirtinimu, tačiau svarbu mokėti ir čia parodyti savo vieningumą. *Visi privalome vienodos rašybos.* Ligi šiol dar daug kur skiriamės vieni iš papratimo, kiti dėl užsispyrimo, nenorėdami su „autoritetais" sutikti. Bet gyvenime autoritetų neišvengsime. Dabar vieni remiamės senais vadovėliais, kiti naujais, o treti savo teorijas kuriame.

Dėl to mūsų raštuose pilna visokių nenuoseklumų, skirtumų. Man rodosi, visi mes savo šiokias tokias kalbines pažiūras turėtume derinti su šių dienų mūsų bendrinės kalbos „naujausiais reikalavimais", imdami pagrindu savo tarmę ir stengdamiesi išlukštyti iš jos savo bendrinei kalbai pačių gražiausių grūdelių. Tuo būdu galime iš bendrinės kalbos ne tik imti, bet šį tą jai ir duoti.

V. M.

Šį kartą Hitleriui nepavyko

Didžiausį nerimą Europoje dabar kelia Vokietija. Nuo 1933 metų, kai Hitleris Vokietijoje pasidarė neribotas valdovas, visa Europa atsidūrė lyg ant parako statinės.

Po Austrijos prijungimo smarkus Čekoslovakijos užatakavimas parodo Hitlerio užsimojimus ir tolimesnius planus. Austrija buvo didžiausia mūro siena, kuri jam trukdė eiti į šiaurę ir į rytus. Bet Austrija pavyko paglemžti. Dabar jau didieji vartai atidaryti. Bohemijos lyguma ir Dunojaus slėnis kaip ant delno: tik eiti ir imti.

Vykdydamas savo planus, Hitleris pradėjo savo žygį nuo Čekoslovakijos. Žinoma, jis kiekviena proga pareikšdavo, esą jam rūpi tiktai Sudetų krašto apie 3½ milijono vokiečių likimas. Tačiau kiekvienas vokietis ir nevokietis suprato, kad Sudetų krašto vokiečiai, tai tik pretekstas, tai tik priedanga. Remdamas Henleino reikalavimus, kad Čekoslovakijos vokiečiai privalo turėti tiesiog savo atskirą valstybę Čekoslovakijos valstybėje, Hitleris kartu dar primygtinai pareikšdavo, kad Čekoslovakija neutralizuotų savo užsienio politiką. Tas lyg ir nekaltas reikalavimas „neutralizuoti užsienio politiką". atvirai ir aiškiai tariant, reiškia, kad Čekoslovakija turinti nutraukti savo sutartis su Sovietų Sąjunga ir Prancūzija, na ir, žinoma, po to, likusi viena, be sąjungininkių, be jokios pagalbos, kaip avinėlis su vilku, sudarytų sutartį su Vokietija. Bet jau tada turėtų sudaryti tokias sutartis, kokias Hitleris padiktuotų.

O jis padiktuotų tokią sutartį, pagal kurią Čekoslovakija tik oficialiai būtų nepriklausoma, o faktiškai būtų Vokietijos kraštas.

Šiems planams įvykdyti, Hitleris pirmiausia pasistengė sudaryti Čekoslovakijoje tokią padėtį, kad pati Čekoslovakija sutiktų su Vokietijos sumanymais. Matydamas, kad Čekoslovakija yra ne tautinė, bet tautybių valstybė, Hitleris apsimetė esąs didelis tautinių mažumų užtarytojas. Jis pirmiausia davė įsakymą, kad Sudetų krašto vokiečiai pasijustų esą čekų labai skriaudžiami ir reikalautų kuo didžiausių lengvatų, laisvės, net iki valstybės valstybėje sudarymo. Be to, padarė žygius ir kitos Čekoslovakijos mažumos: slovakai vengrai, ukrainiečiai pradėjo reikalauti autonomijos. Iš tikrųjų, beveik visos Čekoslovakijos tautinės mažumos sujudo, sukruto ir pradėjo reikalauti, kas joms priklauso ir nepriklauso. Kadangi tuo pačiu metu Čekoslovakijoje buvo paskelbti rinkimai į savivaldybes, tai padėtis pasidarė nerami. Visi sujudo ruoštis prie rinkimų. Prasidėjo agitaciniai susirinkimai, mitingai. Agitacijos metu, kaip paprastai, įvyko įvairiose vietose susirėmimai.

Tačiau Čekoslovakijos politikai tokiame kritiškame momente sugebėjo palaikyti krašte tvarką. Jie paruošė tautinių mažumų statutą, pagal kurį suteikė tautinėms mažumoms daug teisių. Bet vokiečiai ir toliau nerimo. Henleinas reikalavo vis daugiau ir daugiau. Kad Sudėtų vokiečiai pasijustų drąsesni, Čekoslovakijos pasienyje atsirado daugiau Vokietijos kariuomenės. Atsakydama į tai, ir Čekoslovakija pašaukė vienerių metų atsarginius ir sutraukė į pasienį savo kariuomenę.

Tuo tarpu vokiečių mažuma pradėjo aiškiai reikalauti to, kas jau grėsė Čekoslovakijos nepriklausomybei. Tarp kita ko Henleinas pareiškė, kad jis su Praha tik tada tarsis, kai bus atšaukta iš pasienio čekų kariuomenė ir paleisti atsarginiai. Toks Čekoslovakijas piliečio reikalavimas buvo aiški demonstracija ir nepagrįstų priekabių ieškojimas. Pagaliau čekų pasienio sargybinis nušovė du Sudetų krašto vokiečius, grįžtančius iš Vokietijos.

Atrodė, kad po to įvykio pasigirs pirmieji šūviai. Ir kažin kaip būtų atsitikę, jeigu didžiosios valstybės, o pirmiausia Prancūzija ir Anglija nebūtų padarę griežtų įspėjimų. Prancūzai visai aiškiai pareiškė, kad savo sutartį su čekoslovakais vykdis su visu griežtumu. Anglai, irgi davė suprasti, kad ji Prancūzijai taip pat padėsią. Be to, ėmė sklisti gandai, kad Rumunija sutiksianti perleisti Sovietų Sąjungos karines pajėgas į Čekoslovakiją. Nedaug trukus ir Amerikos užsienio reikalų ministeris Hull pareiškė, kad Amerika labai susirūpinusi įvykiais Vidurinėje Europoje ir kad Briando—Kellogo paktas įpareigoja Ameriką saugoti taiką. Dar aiškiau pasakė Amerikos karo ministeris Johnson, pareikšdamas, kad Amerika negalės abėjingai pro pirštus žiūrėti, kai užpuolikės valstybės stengiasi teisėtumą pakeisti jėga ir barbariškumu.

Pajutęs už Čekoslovakijos pečių tokią jėgą, Hitleris iš karto atšalo ir nejučiomis pradėjo trauktis atgal. Atslūgo ir Henleino karštis. Ramesnė pasidarė ir vokiečių spauda. Čekoslovakija su visu rimtumu yra pasiryžusi nenusileisti niekam, kas stengtųsi pakelti ranką prieš jos nepriklausomybę. Toks Čekoslovakijos pasiryžimas randa pritarimo ir paramos visose valstybėse, išskyrus Vokietiją ir jos šalininkus.

J.

KORESPONDENCIJOS

Švenčionėliai. *Plinta ligos.* Švenčionėliuose ėmė plisti limpamosios ligos. Daugiausia sergama vidurių šiltine. Kai kurių namai uždaryti ir ant durų prikalti skelbimai, kad juose sergama limpamąja liga. Dėl šių ligų vietos žmonės ir kalėjiman neimami. Pavyzdžiui, šiomis dienomis vienas vietos žmogus buvo nuvykęs į Švenčionis ir ten, kaip nubaustasis, turėjo būti uždarytas kalėjiman. Bet kalėjimo administracija jo nepriėmė tik todėl, kad Švenčionėliuose siaučiančios limpamosios ligos.

Vuzet.

Bajorai, Dūkšto valsč. *Mirė „Aido" skaitytojas.* Gegužės 20 d. mirė vietos pavyzdingas lietuvis *Petras Gudonis.* Velionis buvo karštas ir uolus lietuvis. Visą laiką prenumeravo „Vilniaus Rytojų"; o dabar „Aidą", kurį skaitydavo su dideliu stropumu. Be to, skaitydavo visokias lietuviškas knygas ir pavyzdingai ūkininkaudavo. Už gerą būdą ir ryškų tautinį susipratimą visų vietos lietuvių jis buvo mylimas ir gerbiamas.

Druja. *Tremiami gudų kunigai.* Gegužės 30 dieną Vilniaus Vaivados pasirašytu sprendimu tremiami iš Drujos šie vietos gudų kunigai: 1) vietos klebonas kun. Juozas Dašuta, 2) vietos vikaras ir Marijonų vienuolyno ūkio vedėjas kun. Kazys Smulka, 3) pradžios mokyklų prefektas kun. Vitalis Chamionka ir 4) vietos lenkų gimnazijos kapelionas kun. Jurgis Kašyra. Šie visi kunigai yra vietos gudų Marijonų vienuolyno vienuoliai. Jiems įsakyta iš Drujos išvažiuoti iki birželio mėn. 10 dienos.

Drujietis.

Šaltenlai, Brėslaujos apskr. *Baisus gaisras.* Gegužės 25 d. šiame kaime buvo baisus, didelis gaisras. Sudegė 39 gyvenamos pirkios ir visi kiti trobesiai. Be to, sudegė dvi moterys ir keli vaikai. Dėl sausros ir vėjo per 10 minučių visas kaimas buvo pavirtęs ugnies jūra, o po poros valandų iš gražaus ir pasiturinčio kaimo neliko nė pelenų, nes ir juos vėjas išnešiojo.

Šis kaimas yra nuo Brėslaujos miesto už 9 kilometrų. Jo gesinti buvo atvykę Brėslaujos gaisrininkai ir aukštesni valdžios atstovai su apskrities storasta priešaky.

Šaltenių kaimo pavadinimas, kaip matome, yra lietuviškas, bet jau sugudėjęs, o dabar jau ir gudai nyksta... Netoli yra su lietuviškais pavadinimais šie jau nebelietuviški kaimai: Dukeliai, Maišuliai ir Keliankiškiai.

Simas Kimsinis.

VILNIAUS KRONIKA

Šaukiamas šio krašto lietuvių suvažiavimas

Vilniaus lietuviai, pasiremdami veikiančiu draugijų įstatymu, birželio 3 dieną pranešė Vilniaus Miesto Storastijai, kad jie ketina birželio 26 ir 27 dienomis sukviesti į Vilnių šio krašto lietuvių suvažiavimą, kurio tikslas — aptarti lietuvių visuomenės tautinius ir kultūrinius reikalus.

Pranešimą pasirašė kun. Krištapas Čibiras, direktorius Marcelinas Šikšnys, red. Augustinas Burokas, inž. Motiejus Kraužlys ir red. Jonas Latvys.

Nauji Vytauto Didžiojo gimnazijos absolventai

Šiemet Vytauto Didžiojo gimnazijoj buvo paskutinieji senojo tipo 8 klasės mokinių egzaminai, kurie su pertraukomis ėjo nuo gegužės 9 iki birželio 2 dienos. Pirmiau buvo rašomieji, paskiau sakomieji egzaminai. Rašomuosius laikė 48 mokiniai, neišlaikė 3, sakomuosius išlaikė 39. Išlaikė egzaminus ir gavo brandos liudymus šie mokiniai:

1) Astašauskas Adolfas,
2) Budrevičius Jonas - Juozas,
3) Budzeika Vytautas-Vladislovas,
4) Cybas - Cibavičius Silvestras,
5) Čibiras Petras,
6) Gaidelytė Leonora,
7) Glaudelis Jonas,
8) Gudavičius Juozas,
9) Gutauskas Jonas - Vytautas,
10) Juršėnas Boleslovas,
11) Kasparavičius Juozas,
12) Kisielius Alfonsas,
13) Mačiukaitė Bronislova,
14) Maksimavičius Juozas,
15) Marcinkevičiūtė Emilė,
16) Matkevičiūtė Elena,
17) Miliušas Alfonsas,
18) Misiūnas Leonas,
19) Miškinis Bronislovas,
20) Miškinis Peliksas,
21) Mulytė Pranciška,
22) Nekrašas Kazimieras,
23) Pakula Aleksandras,
24) Panavaitė Emilė,
25) Paukštė Kazimieras,
26) Paplauskaitė Bronislova,
27) Petruškevičius Vincas,
28) Puišė Jonas,
29) Raginytė Bronislova,
30) Rastenis Albertas,
31) Sabaitis Adolfas,
32) Semėnas Vilhelmas,
33) Stonys Martynas,
34) Suduikis Algirdas,
35) Ūdraitė Valentina,
36) Veršelis Antanas,
37) Valeiša Algirdas,
38) Žygas Albertas,
39) Žygaitė Genovaitė (eksternų teisėmis).

Kunigų šventimai

Šio mėnesio 11 d. (šeštadienį) Vilniaus Bazilikoje bus šventinami Kunigų Seminarijos diakonai į kunigus. Šventimus priims 20 jaunuolių, jų tarpe ir du lietuviai: *Konstantinas Gajauskas ir Bronislovas Sakavičius.*

Kun. K. Gajausko pirmosios mišios bus laikomos birželio 16 dieną (Dievo Kūno šventėje) Vilniuje, Aušros Vartų koplyčioje (9 val.), o kun. Br. Sakavičiaus — birželio 19 dieną Nočioje.

Sukonfiskuoti laikraščiai

Birželio 3 dieną išėjęs „Aido" 11 nr. Miesto Storastos sprendimu sukonfiskuotas už vieną Vilniaus kronikos žinią, kur buvo rašyta, kad Švenčionių apylinkės lietuvių atstovai yra pasakę Vilniaus Vaivadijos Įstaigoje. Tai buvo „Aido" pirmasis sukonfiskavimas.

Tą pačią dieną ir už tą pačią žinią buvo sukonfiskuotas ir „Vilniaus Žodis".

Lietuvių delegacijos Vilniaus Vaivadijos Įstaigoje

Gegužės 30 ir birželio 7 dieną Vilniaus Vaivadijos Įstaigoje lankėsi Švenčionių apskrities lietuvių delegacijos. Gegužės 30 d. lietuvių delegaciją sudarė Antanas Maldžiūnas, Julius Urbonas, Leonardas Sinevičius, Kostantinas Činčikas ir Vladas Grigaitis. Delegacija buvo priėmęs vaivadijos politinio ir visuomeninio skyriaus viršininkas p. Jasinskis. Jam buvo nušviesti Švenčionių apylinkės lietuvių švietimo, kultūros ir ekonominiai reikalai.

Birželio 7 d. į Vaivadijos Įstaigą buvo nuvykę panašiais reikalais Tverečiaus apylinkės lietuvių atstovai, bet jie Vaivadijos Įstaigoje buvo nepriimti. Jiems buvo pasakyta, kad savo įvairiais reikalais jie pirmiau turį kreiptis pas apskrities storastą.

Šią lietuvių delegaciją sudarė Konstantinas Umbražūnas, Jeronimas Dasys, Konstantinas Skrabas ir Jonas Pundys.

Leista gauti Kauno laikraščiai

Nuo praėjusių metų rudens iki šiol Vilniaus lietuvių laikraščių redakcijos negaudavo iš Lietuvos Valstybės jokio lietuviško laikraščio. Pagaliau dabar, mūsų laikraščio redakcijai įteikus Miesto Storastijai prašymą, šiomis dienomis gautas žodžiu atsakymas, kad mums siunčiami iš Lietuvos Valstybės laikraščiai Vilniaus pašto įstaigoje nebūsią sulaikomi.

Turėjome svečių

Šiomis dienomis į Vilnių buvo atvykę du žymūs Amerikos lietuvių veikėjai kunigai: Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybės pirmininkas, Amerikos Lietuvių Katalikų Federacijos valdybos narys, Broklino lietuvių parapijos klebonas kun. *Jonas Balkūnas* ir Hartfordo lietuvių parapijos klebonas kun. *Jonas Ambotas*. Be to, viešėjo ir Panevėžio vyskupijos katalikų visuomenės veikėjas *Jonas Baranauskas*.

Šie visi mūsų tautiečiai dalyvavo Budapešte surengtame tarptautiniame Eucharistiniame kongr. ir, grįždami namo, užsuko į Vilnių. Čia gyvai domėjosi mūsų visuomenės gyvenimo sąlygomis ir aplankė kai kurias mūsų įstaigas.

Uždrausta leisti „Jaunimo Dienos"

Gegužės 28 d. buvo įteiktas Vilniaus Miesto Storastijai Antano Panavos pranešimas, kad jis norįs leisti jaunimui skirtą laikraštį „Jaunimo Dienos". Birželio 2 d. Miesto Storastija tokį laikraštį leisti uždraudė.

Atleistas nuo darbo lietuvis mokytojas

Septyneris metus dirbęs kaip nuolatinis etatinis valstybinių pradžios mokyklų mokytojas *Kazimieras Paukštė* šiomis dienomis gavo Švietimo Ministerijos raštą, kuriuo pranešta, kad jis nuo darbo valstybinėje pradžios mokykloje galutinai atleidžiamas. K. Paukštė dirbo Švenčionių apskrityje.

Pernai nuo darbo atleistas valstybinės pradžios mokyklos mokytojas *Edvardas Mazaliauskas* neseniai (po kovo mėn. įvykių) buvo įteikęs Mokyklų Kuratorijai prašymą, kad jį vėl priimtų į pradžios mokyklų mokytojus. Šiomis dienomis jo prašymas Mokyklų Kuratorijoje išspręstas neigiamai.

Pareikalavo sumokėti žyminį mokesnį

Uždarytosios Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos valdyba šiomis dienomis gavo Vilniaus Iždinės raštą, kuriuo reikalaujama už kažkokius neapmokėtus raštus sumokėti Iždinės sąskaiton 800 auksinų. Bet tenka patirti, kad Liet. šv. Kazimiero Draugija nuo žyminio mokesčio buvo atleista.

Trumpos žinios

— Lenkų kariuomenės majoras Makovskis iš Amerikos atskrido Varšuvon. Jis išskrido iš Jungtinių Amerikos Valstybių ir skrido per Meksiką, Panamą ir kitas Vidurinės Amerikos valstybes, kol pasiekė Braziliją ir Argentiną. Iš čia jis pasileido skristi per Atlanto vandenyną ir pasiekė Afriką, iš Afrikos Italija ir Lenkija. — Varšuvą. Šio skridimo sumanytojai norėjo įrodyti kitiems, kad lenkų susisiekimo linijos oru veikia ne blogiau už kitų valstybių tokias pat linijas.

— Italijos karalius Emanuelis neseniai lankėsi Libijoje ir kitose kolonijose. Jis tai darė tam, kad arabai nenustotų vilties susilaukti paramos iš italų pusės. Tokios Italijos karaliaus ir Musolinio kelionės į Afriką erzina anglus.

— Čekoslovakijos vokiečių vadas Henleinas per Sekmines viešėjo Vokietijoje. Kalbama, kad jis matėsi su Hitleriu ir iš jo gavo nurodymų dėl tolimesnio veikimo. Netrukus pamatysime, kokios rūšies bus tie nurodymai.

— Gegužės mėn. Lenkijos iždas yra gavęs iš Prancūzijos paskolos dalį, kurią turėjo prancūzai įmokėti. Ta paskola buvo užtraukta dar tuo metu, kai marš. Rydz Smigly lankėsi Paryžiuje.

— Birželio 4 d. Paryžiuje prasidėjo prancūzų socialistų kongresas. Socialistų vadas Bliumas, kalbėdamas paskutinę dieną, kvietė kongresą paremti Deladiero vyriausybę ir nereikalauti iš vyriausybės, kad įsikištų į Ispanijos naminį karą. Toks įsikišimas, esą, galįs pasibaigti pasauliniu karu, kokį jau pergyveno Prancūzija 1914—1918 metais.

Neleisti lietuviški vakarai

Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugija gegužės 25 ir 26 dienomis no.ėjo surengti lietuviškus vakarus Miciūnų kaime, Gervėčių vals., bet negavo Vilniaus-Trakų apskrities storastos leidimo. Buvo pasiruošta vaidinti Gogolio komedija „Piršlybos" ir religinio turinio drama „Marija Magdalietė".

Šio mėnesio 4 ir 6 dienomis ta pati draugija rengė lietuviškus vakarus Vilniuje, bet ir jiems Vilniaus Miesto Storastijos nedavė leidimų. Vilniuje būtų buvusi vaidinama religinio turinio drama „Marija Magdalietė", S. Čiurlionienės komedija „Pinigėliai" ir būtų įvykęs dainų ir muzikos koncertas.

Gavus neigiamą Vilniaus Miesto Storastijos atsakymą, birželio 4 d. Liet. Meno ir Literatūros D-jos valdybos nariai: E. Palevičiūtė ir Pr. Žemaitis buvo nuvykę Vilniaus Vaivadijos Įstaigon, kur tuo reikalu kalbėjosi su viršininku p. Jasinskiu, bet ir ten nieko nelaimėjo.

Lietuvių ir gudų muziejai

Vilniuje veikia Gudų Mokslo Draugija, kurios direkroriumi yra A. Luckevičius.

Laikraštis „Slovo" birželio 7 d. įsidėjo žinią, kad šios Gudų Mokslo Draugijos direktorius A. Luckevičius gavęs vaivadijos pasiūlymą Gudų Mokslo Draugijos muziejų sujungti su Regionaliu Muziejų Sąjunga, bet A. Luckevičius ne sutikęs. Dėl to vaivadija sulaikiusi gudų muziejui skiriamą mėnesinę 400 auks. subsidiją.

Toliau tas pats laikraštis rašo, kad vietos lietuvių tarpe eina gandai, kad galutinai uždarytoji Lietuvių Mokslo Draugija būsianti pakeista į muziejų ir sujungta su Regionalių Muziejų Sąjunga. Tai esąs vaivadijos projektas.

Amatininkų išvyka.

Vilniaus Lietuvių Amatininkų Draugija birželio 12 d. (sekmadienį) rengia išvyką į Trakus. Išvykoje kviečia dalyvauti ir neamatininkus. Išvykos dalyviai susirinks Vilniaus geležinkelio stotyje 7 v. ryto.

KARAS KINIJOJE

Laukiama mūšio prie Hankau

Smūgis, kurį sudavė japonai kiniečiams prie Sučau, yra daug didesnis, negu tikėtasi. Kiniečių armija buvo priversta visu frontu trauktis Lunghajaus geležinkeliu į vakarus. Buvo tikėtasi, kad ji bent ginsianti Kaifengą ir ypač Čangčau, didesnį geležinkelio mazgą, iš kur eina kitas geležinkelis į pietus, į Hankau — laikinąją Kinijos ir Čangkaišeko sostinę. Tuo tarpu birželio mėn. 6 d. japonai be didesnio mūšio užėmė Kaifengą ir pasuko į pietus Hankau link, visai aplenkdami Čangčau. Kiniečiai iš jo pasitraukė. Šis svarbus geležinkelių mazgas atiduotas be mūšio. Tai tik rodo, kad kiniečių armija tikrai neišgali bent tuo tarpu rimčiau pasipriešinti japonams.

Kiniečiai bene yra pasiengę pasipriešinti japonams Hankau apylinkėse. Čia jie, esą, pasigamino gerų pozicijų ir japonam būsią nelengva jas paimti.

Pastaruoju metu japonų lėktuvai pradėjo vis smarkiau bombarduoti Kinijos miestus. Labiausiai nukentėjo Kantonas. Jame jau žuvo apie 5000 žmonių. Prieš tokį japonų kariavimo būdą užprotestavo kitos valstybės. Joms japonai atsakė, kad jie Kantoną puola todėl, jog jame slepiasi nemažos kiniečių kariškos pajėgos ir šio miesto negalima priskaityti prie neapginkluotų miestų.

Japonai skelbia, kad Čangkaišekas yra susitaręs su Sovietų Rusija, kuri pasižadėjo aprūpinti jo kariuomenę ginklais, amunicija.

KARAS ISPANIJOJE

Nacionalistai pradėjo smarkų puolimą

Tuojau po Sekminių nacionalistų kariuomenės dalys tarp Teruelio ir Kastelono pradėjo pulti vyriausybininkus visu frontu. Eina smarkios kautynės, nes vyriausybininkai atkakliai priešinasi. Mūšiai čia, tiesa, buvo pradėti prieš porą savaičių, bet tokių smarkių dar iki šiol čia nebuvo. Tuo tarpu nė viena pusė negali pasigirti didesniu laimėjimu.

Kituose frontuose vyksta tik nedideli susirėmimai.

Nacionalistai reikalauja, kad priešas pasiduotų

Naminis karas Ispanijoje įgriso kitoms valstybėms, ypač Anglijai. Ji norėtų, kad jis kuo greičiausiai pasibaigtų, ir pastaruoju metu buvo paskleidęs gandas, jog Anglija tariasi su Italija ir Prancūzija, siūlydama joms palaikyti jos sumanymą. Mat, Anglijai rūpi, kad jos sutartis su Italija greičiau įsigaliotų, nes toje sutartyje numatyta, kad jį įsigalės tik tuomet, kai bus aišku, jog karas Ispanijoje jau baigiasi. Anglija ir buvo sumaniusi abi kariaujančias puses sutaikyti ir priversti jas padaryti viena kitai nuolaidų. Gen. Frankas, lyg atsakydamas į Anglijos sumanymą, pareiškė, kad nacionalistai nepadarysią vyriausybininkams jokių nuolaidų ir kariausią iki tol, kol vyriausybininkai būsią visiškai sutriuškinti. Anglija suprato, kad gen. Franko lūpomis kalba Italija, ir daugiau nekelia savo sumanymo.

Pietų Prancūzijos bombardavimas

Sekminių metu pietų Prancūzijoje pora kartų buvo atskirdę keliolika didesnių lėktuvų ir buvo numetę bombų. Bombos, tiesa, buvo nukritusios miškuose ir kalnuose ir didesnių nuostolių nepridarė. Tačiau prancūzai užsigavo, subruzdo. Pats premjeras Deladieras nuvyko į tas vietas nuraminti gyventojų ir susipažinti su susidariusia padėtimi. Prancūzijos vyriausybė įsakė griebtis visų apsigynimo priemonių, kad svetimieji lėktuvai negalėtų įsiveržti.

Kieno tai būta lėktuvų, tuo tarpu nieko tikro nežinoma. Vieni įrodinėja, kad tai nacionalistų darbas, kiti kaltina vyriausybininkus. Nacionalistai per radiją išsigynė, vyriausybininkai dar tyli. Netrūksta ir tokių balsų, kurie sako, kad tai darbas gudrių provokatorių, kuriems rūpi sėti neramumas Europoje. — vadinas, Sov. Rusijos komunistų agentai stengiasi suerzinti Prancūzijos kariuosius prieš vyriausybę ir priversti ją susikivirčyti su Italija.

Ir trečias karas

Tarp Ekvadoro ir Peru, Pietų Amerikos respublikų, kilo nesusipratimas dėl vienos teritorijos. Birželio 1 d. Peru kariuomenė peržengė sieną ir pradėjo veržtis Ekvadoran. Ekvadoro kariuomenė tuo tarpu susirėmimo vengia ir traukiasi savo krašto gilumon. Bet ar ilgai taip bus—sunku pasakyti. Ko gero, galįs ir čia kilti karas. Tai būtų šiuo metu trečias...

Redakcijos atsakymai

Visamyliui. Atsakymas ūkiškais reikalais bus priede „Ūkininke". Eilėraštis „Varpeliui" netiks. Paméginkite daugiau.

A. Kazlauskui. Skelbimą galėsime įdėti, bet turėsite užmokėti. „Aido" ketvirtame puslapyje (apačioje) nurodytomis sąlygomis.

Jaunučiui. Dalį korespondencijos įdedame, kita liks.

K. Laurynavičiui. Gavome tamstos atviruką, kuriame nieko nėra mums parašyta. Kokiu reikalu atsiuntėte?

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA:
Wilno, ul. Dąbrowskiego 5 — 1.
Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepasuadintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 2 doleriai.
Atskiro numerio kaina 10 skatikų.
Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius Liudvikas Cicėnas.
„RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.